

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 1223 (26.01.2017).
1223 Journal of Education, Health and Sport eISSN 2391-8306 7

© The Authors 2017;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland
Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.
Received: 01.08.2017. Revised: 10.08.2017. Accepted: 31.08.2017.

Świadomość studentów bydgoskich uczelni na temat czerniaka

Bydgoszcz universities students' awareness about melanoma

Katarzyna Mirończuk¹, Lucyna Kałużna¹, Mateusz Łakomski², Walery Zukow³

1 Katedra Kosmetologii i Dermatologii Estetycznej Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, UMK w Toruniu

2 Katedra i Klinika Geriatrii, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, UMK w Toruniu

3 Katedra Gospodarki Przestrzennej i Turyzmu, Wydział Nauk o Ziemi, UMK w Toruniu

1 Department of Cosmetology and Aesthetic Dermatology, Ludwik Rydgier Collegium Medicum in Bydgoszcz, Nicolaus Copernicus University in Toruń

2 Department and Clinic of Geriatrics, Ludwik Rydgier Collegium Medicum in Bydgoszcz, Nicolaus Copernicus University in Toruń

3 Department of Spatial Management and Tourism, Department of Earth Sciences, UMK in Toruń

Słowa kluczowe: czerniak, nowotwór, nowotwór skóry

Key words: melanoma, cancer, skin cancer

Streszczenie

Wstęp: Czerniak jest nowotworem złośliwym skóry, który wywodzi się z melanocytów. W związku z ciągłym wzrostem zachorowalności niezwykle ważna jest świadomość ludzi na temat tego nowotworu. Liczne kampanie społeczne, które pojawiają się w mediach, internecie, gazetach, radiu czy przychodniach dermatologicznych mają na celu podniesienie tej świadomości.

Cel pracy: Analiza stanu wiedzy studentów bydgoskich uczelni.

Materiały i metody: Badania przeprowadzono w okresie od 4.04.2016r. do 20.05.2016r. wśród studentów bydgoskich uczelni, tj. kosmetologia, fizjoterapia, lekarski, biotechnologia, pedagogika, zootechnika. W pracy wykorzystano autorski kwestionariusz ankiety.

Wyniki i wnioski: Analiza wyników badań wykazała wysoką wiedzę studentów bydgoskich uczelni na temat czerniaka. Badania pokazały, że świadomość studentów różni się w zależności od uczelni z jakiej pochodzą. Związane jest to z tym, że na uczelniach takich jak UTP(zootechnika), UKW(pedagogika) i BSW(pedagogika) zagadnienia medyczne nie są poruszane. Studenci z uczelni medycznych (Collegium Medicum) w większości pytań wykazali się większą wiedzą od studentów uczelni niemedycznych. Najwięcej informacji posiadali studenci z kierunku kosmetologii i kierunku lekarskiego. Respondenci nie mieli problemu ze wskazaniem czynników ryzyka czerniaka oraz stwierdzenia, że korzystanie z solarium niekorzystnie wpływa na zdrowia. Większość studentów korzysta z filtrów słonecznych, o wysokich faktorze, ale nie wie, że filtry trzeba stosować niezależnie od pory dnia i pory roku, ponieważ szkodliwe promieniowanie UV emitowane są z różnym nasileniem, ale stale.

Abstract

Introduction: Malignant melanoma is a type of cancer that starts in the melanocytes. Due to the continuous increase in melanoma incidence rates public awareness of this problem is of utmost importance. There have been numerous campaigns organised in the media, on the Internet, in the press, on the radio and in dermatological clinics in order to boost overall awareness of the disease.

Study objective: The analysis of the state of knowledge about the disease among the students of Bydgoszcz universities.

Materials and methods: The study was conducted between the 4th of April 2016 and the 20th of May 2016 among the Bydgoszcz universities' students of faculties of cosmetology, physiotherapy, medicine, biotechnology, pedagogy and zootechnics. A special survey form was created and used in the study.

Results and conclusions: The analysis of the results showed that students of Bydgoszcz universities had good knowledge about melanoma. The study demonstrated that the level of awareness depended on the type of the university they attended. The reason for this is that at the UTP University of Science and Technology (zootechnics), the Kazimierz Wielki University (pedagogy) and the non-public University of Bydgoszcz (pedagogy) information related to medicine is not discussed. In case of most of the questions, the medical university students (Collegium Medicum) were more knowledgeable about melanoma than the students of non-medical universities. The students of cosmetology and medicine were providing most information in the survey. The respondents were able to identify melanoma risk factors and reach a conclusion that using sunbeds can pose a health hazard. Most students use sunscreens with high SPF factors, but are not aware that they need to use them at all times of the day and of the year due to the fact that harmful UV radiation is emitted with varying intensity, but constantly.

Wstęp: Czerniak (*melanoma malignum*) jest nowotworem złośliwym skóry, który wywodzi się z melanocytów. Najczęstszym jego punktem wyjścia są znamiona barwnikowe, ale może powstać także na skórze niezmienionej. Oprócz skóry może rozwijać się w gałce ocznej, oponach mózgu lub błonach śluzowych [1,2]. Promieniowanie ultrafioletowe naturalne(promieniowanie słoneczne) i sztuczne(solaria) uważane jest za jeden z najistotniejszych czynników powstawania czerniaka skóry. Najbardziej narażone są osoby o pierwszym i drugim fototypie skóry(bardzo jasna skóra, mała ilość melanosomów, blond lub rude włosy). Skłonność do oparzeń słonecznych, a także predyspozycje genetyczne(np. rodzinny zespół zmian dysplastycznych) są kolejnymi czynnikami wpływającymi na rozwój *melanoma* [3].

Czerniaki są nowotworami o największej dynamice wzrostu liczby zachorowań. W Polsce w latach 1980–2010 liczba zachorowań zwiększyła się niemal 3-krotnie. Według

obecnym danych zachorowalność na czerniaka po dzisiejszy dzień ciągle wzrasta. Średnia wieku dla kobiet i mężczyzn wynosi ok. 50 lat, jednak częściej chorują kobiety [4].

W związku z ciągłym wzrostem zachorowalności niezwykle ważna jest świadomość ludzi na temat tego nowotworu. Liczne kampanie społeczne, które pojawiają się w mediach, internecie, gazetach, radiu czy przychodniach dermatologicznych mają na celu podniesienie tej świadomości. Stosowanie fotoprotekcji, oglądanie swojego ciała to tylko podstawowe metody profilaktyki, które mogą zapobiec powstaniu *melanoma*.

Materialy i metody:

Za zgodą Komisji Bioetycznej, a także Dziekanów/Rektorów bydgoskich uczelni, przeprowadziłyśmy anonimową ankietę z uczestnictwem studentów tych placówek. Przedmiotem naszych badań była grupa 518 studentów (427 kobiet i 91 mężczyzn), którzy zgodzili się odpowiedzieć na zamieszczone tam pytania. W ankiecie znalazło się 29 pytań zamkniętych. Wszyscy ankietowani wypełniali ją dobrowolnie i anonimowo. Zbieranie wyników trwało przez okres dwóch miesięcy tj. od 4 kwietnia do 20 maja 2016 roku. Celem naszych badań była analiza stanu wiedzy studentów bydgoskich uczelni na temat czerniaka. Zamieszczone pytania i udzielane przez studentów odpowiedzi stanowiły podstawę do opracowania wyników pracy i wysunięcia odpowiednich wniosków.

Uczelnie i kierunki studiów, które wzięły udział w badaniu:

- Bydgoska Szkoła Wyższa (BSW) – kosmetologia (n=52), pedagogika (n=12),
- Collegium Medicum (CM) – biotechnologia (n=37), kosmetologia (n=92), fizjoterapia (n=111), lekarski (n= 53),
- Uniwersytet Kazimierza Wielkiego(UKW) – pedagogika (n=45),
- Uniwersytet Technologiczno – Przyrodniczy (UTP) – biotechnologia(n=34), zootechnika (n=47),
- Wyższa Szkoła Gospodarki(WSG) – fizjoterapia (n=35).

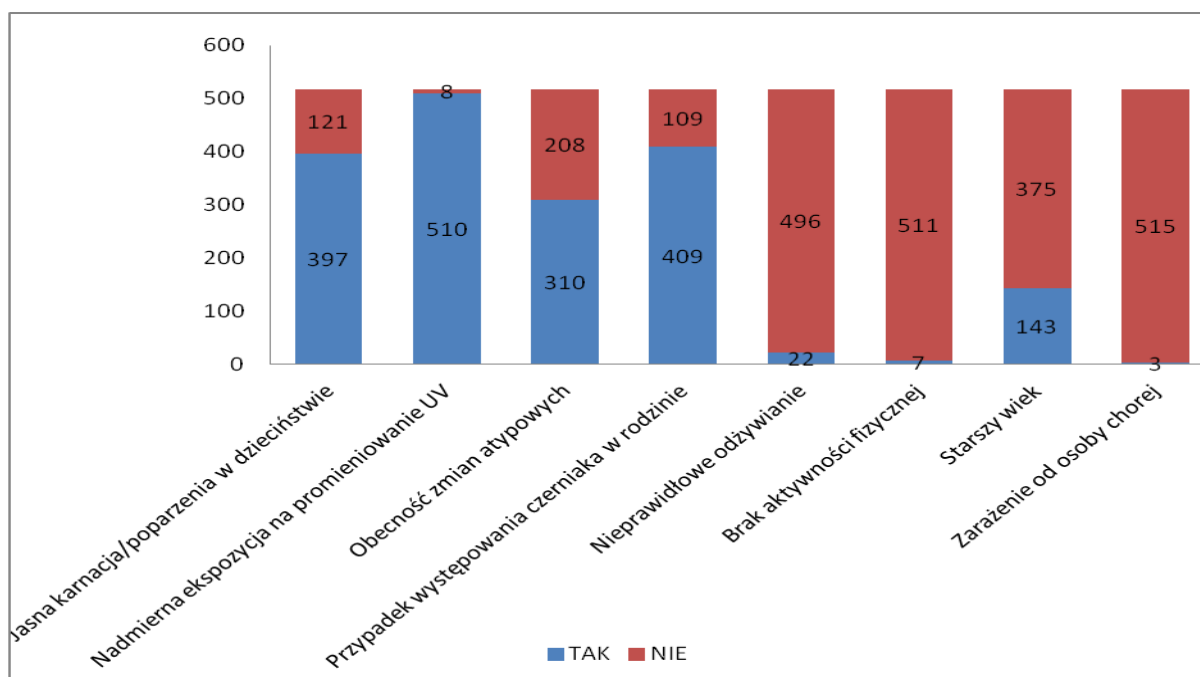
Wyniki:

W badaniach wzięło udział 518 osób, największą grupę wiekową stanowili respondenci w przedziale od 21 do 25 lat, co stanowi 79%.

Spośród wszystkich ankietowanych, aż 99,42% osób odpowiedziało, że słyszało o czerniaku przed wypełnieniem tej ankiety. Natomiast 97,30% osób zadeklarowało się, że wie jak czerniak wygląda. 99,03 % odpowiedziało dobrze w kolejnym pytaniu udzielając odpowiedzi, że czerniak to nowotwór złośliwy skóry. W przypadku wskazania czynników

ryzyka wpływających na powstawanie czerniaka skóry najczęściej wskazywano ekspozycję na promieniowanie słoneczne – 98.46 % (ryc.1).

W przypadku, czy kobiety chorują częściej, zdania studentów były podzielone, jednakże, większość z nich zaznaczała poprawnie. Najwięcej poprawnych odpowiedzi udzieliła uczelnia UKW 69,77%, kolejno UTP 66,67%, CM 65,87%, BSW 59,38% i WSG 40%.(tab.1). Posługując się testem χ^2 wykazano istotną zależność ($p=0,0312$).

Ryc. 1. Czy wiesz jakie są czynniki ryzyka wystąpienia czerniaka?

Tab. 1. Kobiety chorują częściej na czerniaka – w zależności od uczelni.

Uczelnia	BSW		CM		UKW		UTP		WSG	
Odpowiedź	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
PRAWDA	38	59,38	193	65,87	30	69,77	54	66,67	14	40,00
FAŁSZ	26	40,63	100	34,13	13	30,23	27	33,33	21	60,00
p= 0,0312										

W przypadku pytania o częstotliwość występowania czerniaka, a raków skóry. Studenci wypadli tutaj słabo, z racji tego, że częściej zaznaczali czerniaka, co było odpowiedzią błędną. Najlepiej odpowiedzieli studenci kierunku lekarskiego – 50% (tab.2).

Zdecydowana większość studentów wie, że diagnozowaniem czerniaka zajmuje się dermatolog (98% badanych studentów). W kolejnym pytaniu studenci poprawnie zaznaczali, że dermatoskopia jest badaniem przesiewowym w diagnostyce czerniaka. Odpowiedź poprawna wyniosła 98% wśród wszystkich studentów. Przeprowadzono test χ^2 i wykazano istotną statystycznie zależność pomiędzy stanem wiedzy uczelni, a poprawną odpowiedzią $p=0,0201$.

19% badanych studentów zaznaczyło odpowiedź, że korzysta z solarium. Z danych wynika, że kobiety korzystają częściej z solarium od mężczyzn. Posługując się testem χ^2 wykazano istotną zależność pomiędzy korzystaniem z solarium, a płcią ($p=<0,0001$). Ten sam test został przeprowadzony w zależności od miejsca zamieszkania, od uczelni i w zależności od kierunku studiów. Wszystkie testy wykazały istotną zależność statystyczną.

97,49% studentów odpowiada poprawnie twierdząc, że korzystanie z solarium jest jednym z czynników predysponujących do powstawania czerniaka.

61% ankietowanych studentów deklaruje się, iż używa filtrów przeciwsłonecznych, natomiast 26% stosuje filtry tylko latem.

Okazuje się, że najchętniej studenci korzystają z filtrów o faktorze 15-25 (45%).

Tab. 2. Która ze zmian występuje częściej ? – w zależności od kierunku.

Kierunek	Biotechnologia		Fizjoterapia		Kosmetologia		Lekarski		Pedagogika		Zootechnika	
Odpowiedź	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Raki skóry	15	21,74	29	19,86	55	38,19	26	50	12	21,82	16	34,04
Czerniak	54	78,26	117	80,14	89	61,81	26	50	43	78,18	31	65,96
$p= <0,0001$ – zależność wysoko istotna												

Źródło: Wyniki badań własnych.

Zdecydowana większość ankietowanych 60,16% zaznaczyła, że 15 minut przed ekspozycją stosujemy preparat z filtrem. 20,51% (n=105) zaznaczyło prawidłowo, że filtr stosujemy 40 minut przed ekspozycją. .

78% badanych odpowiedziało poprawnie stwierdzając, że czerniak może dawać przerzuty, natomiast 88% zaznaczyło poprawnie, że czerniak jest wyleczalny, we wczesnym stadium. Co do samego leczenia tego nowotworu złośliwego skóry, 77% respondentów odpowiedziało prawidłowo zaznaczając „tak, jest kilka metod”.

Ponad połowa ankietowanych udzieliła poprawnej odpowiedzi, na pytanie ile wynosi roczna zachorowalność na czerniaka. tj. ok. 2500 osób – 58,63%. Studenci w 61% zaznaczali dobrze, że okresem w którym najczęściej występuje czerniak jest 5 – 7 dekada życia.

Badani studenci w 75,83% prawidłowo wskazali, iż ilość zgonów (biorąc pod uwagę ostatnią dekadę) ciągle wzrasta, a także w 92% odpowiadali, że ilość zachorowań na czerniaka ma tendencję rosnącą.

Dyskusja:

W pracy analizowaliśmy stan wiedzy studentów bydgoskich uczelni na temat czerniaka. Nowotwór ten jest to od wielu lat bardzo poważnym problem, który dotyczy coraz większej ilości osób [4,5,6,7,14-17]. Wiedza studentów, stosunkowo młodych osób powinna być wysoka na ten temat. Istotne jest zatem wdrażanie działań profilaktycznych, omawianie tematu z pacjentami, jak i studentami w trakcie ich nauczania. Poza tym powszechne szerzenie wiedzy i podnoszenie świadomości społecznej na temat różnych chorób, w tym zwłaszcza ich profilaktyki. Zauważanie wczesnych objawów czerniaka skóry jak i uświadamianie czynników

W badaniu ankietowym zwróciliśmy uwagę na działania prewencyjne, czynniki ryzyka, diagnostykę i leczenie czerniaka. Szeroka wiedza na temat wyżej wymienionych zagadnień może w dużej mierze wpłynąć na zmniejszenie ryzyka wystąpienia *melanoma*. W przypadku jego wystąpienia, wdrożenie leczenia i walki z chorobą, spowoduje zmniejszenie wysokiego wskaźnika śmiertelności.

W piśmiennictwie pojawia się bardzo wiele publikacji potwierdzających, że nadmierna ekspozycja na promieniowanie UV, a także poparzenia w dzieciństwie są jednymi z najbardziej niekorzystnych czynników, wpływających na powstanie czerniaka [8,9]. Jedną z takich prac jest badanie Wolnickiej-Głubisz na temat *Roli promieniowania UV w*

etiopatogenezie czerniaka skóry [10]. W badaniach udało się uchwycić bardzo ważną cechę *melanoma*, tzn. związek między ekspozycją na UV we wczesnym dzieciństwie, a późniejszym powstaniem nowotworu w wieku dojrzałym. Dariusz Nejc z Kliniki Chirurgii Onkologicznej w Łodzi pisze, że jednym z czynników zachorowania na czerniaka jest skłonność do oparzeń słonecznych [11]. Marta Pacholczyk natomiast w swojej pracy podaje, że częste narażenie skóry na promieniowanie UV może być przyczyną powstawania m.in. czerniaka złośliwego skóry [9].

Analizując wyniki uzyskane w ankiecie można zauważyć, że w przypadku rozpoznawania czerniaka skóry ankietowani posiadali znaczną wiedzę w tym zakresie, ponieważ w każdym pytaniu odpowiedzi poprawne stanowiły większość. Najmniejszą wiedzę co do samego wyglądu czerniaka posiadali studenci zootechniki na Uniwersytecie Technologiczno – Przyrodniczym, a także studenci pedagogiki na Bydgoskiej Szkole Wyższej i Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego. Związane jest to oczywiście z tym, że nie są to kierunki medyczne, uczelnia taka jak UTP będzie posiadała większą wiedzę techniczną. Studenci pedagogiki większą wiedzę i umiejętności pedagogiczne jak i psychologiczne.

W 2013 roku przeprowadzono badanie na temat :*Wiedzy studentów kierunków medycznych na temat profilaktyki, rozpoznawania i leczenia czerniaka skóry*. Analiza wyników badań wykazała wysoką wiedzę studentów kierunków medycznych w zakresie profilaktyki i ogólnej wiedzy na temat czerniaka. Posiadali natomiast małą wiedzę w zakresie rozpoznawania oraz leczenia tego nowotworu. Porównywalnie do moich badań respondenci nie mieli problemu ze wskazaniem czynników rozwoju czerniaka, a także stwierdzenia, że korzystanie z solarium sprzyja powstaniu tego nowotworu [12]. Kolejne badanie przeprowadzone tego samego roku na temat *Wiedzy młodzieży na temat czerniaka złośliwego skóry, a zachowania związane z jego profilaktyką*. Oceniając ogólny poziom wiedzy dotyczący czerniaka autorzy stwierdzili, iż ponad połowa ankietowanych cechowała się niskim poziomem wiedzy. Głównym źródłem wiedzy młodzieży na temat czerniaka skóry i szkodliwego wpływu promieniowania były przede wszystkim media (ok.60%). Co tylko potwierdza, iż młodzi ludzie najwięcej informacji czerpią z takiego źródła przekazu. Przeprowadzono, także badanie wśród krakowskich pielęgniarek. Po przeanalizowaniu danych stwierdzono, że poziom wiedzy pielęgniarek na temat profilaktyki czerniaka skóry jest przeciętny, wynosi 77%.

W badaniach przeprowadzonych przez nas wynika, iż wiedza na temat czynników ryzyka, które predysponują do powstania czerniaka jest dość wysoka pośród wszystkich studentów.

Co do wiedzy respondentów na temat tego, że kobiety chorują częściej [4] wynik był niezbyt zadowalający. Najgorzej wypadli studenci Wyższej Szkoły Gospodarki zaznaczając odpowiedź, że to mężczyźni chorują częściej na ten nowotwór.

Spośród zadanych pytań jedno, które wypadło najsłabiej wśród wszystkich studentów to dotyczące częstotliwości występowania czerniaka i raków skóry. Ankietowani w ok. 73% odpowiadali błędnie wskazując odpowiedź „czerniak”. Można wysunąć z tego przypuszczenie, że istnieje zbyt mała wiedza, iż rak skóry to nie to samo co czerniak. Z racji tego w mediach (telewizja, internet, radio) powinna być większa promocja zdrowia zachowań prozdrowotnych, niż np. gier komputerowych czy kolejnych tabletek na ból głowy.. Według danych z ostatnich lat, jakie podaje Główny Urząd Statystyczny zarówno w Europie jak i na świecie to raki skóry występują częściej [5]. Odpowiedzi takie mogą być związane z tym, że respondenci zasugerowali się informacją, iż badanie prowadzone jest na temat czerniaka.

Biorąc pod uwagę wiedzę o leczeniu oraz kontroli osób, u których stwierdzono już ten typ nowotworu można stwierdzić, iż znajomość tematu jest średnio zadowalająca. Ankietowani wiedzieli, że badaniem przesiewowym w diagnostyce czerniaka jest dermatoskopia, a lekarzem diagnozującym ten nowotwór jest specjalista dermatolog. Czerniak jednak może rozwinąć się bardzo szybko, np. w miejscu silnego oparzenia słonecznego, powstając de novo. Zatem nawet coroczne kontrolowanie znamion skórnych nie byłoby go w stanie zdiagnozować. Należy pamiętać, że wśród populacji występuje czerniak bezbarwnikowy (2%), jest on nietypowy, ponieważ pozbawiony jest barwnika.

Więcej trudności stanowiło pytanie „czy czerniak może dawać przerzuty”, a także „czy czerniak jest wyleczalny. Mimo tego, że respondenci w jednym i drugim pytaniu w ponad 70% odpowiedzieli prawidłowo, to po przeanalizowaniu uczelni i kierunków studiów zauważyć można łatwo, że najczęściej odpowiedź „nie wiem” zaznaczali studenci kierunku pedagogiki z Bydgoskiej Szkoły Wyższej i Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, a także studenci kierunku zootechnika z Uniwersytetu Technologiczno – Przyrodniczego. Wiąże się to oczywiście z tym, że na podanych wyżej kierunkach temat czerniaka nie jest poruszany w trakcie zajęć.

Co do wieku, w którym czerniak występuje najczęściej 60% odpowiedziało poprawnie. Aczkolwiek duża część też udzieliła odpowiedzi, że czerniak występuje w 2-3 dekadzie życia. Jeśli chodzi o bezpośrednie pytanie dotyczące leczenia najmniejszą wiedzę na

temat ponownie mieli studenci z zootechniki (UTP) i pedagogiki (UKW), jak wyżej wiąże się to z tym, że w trakcie zajęć studenci nie mają poruszanego tego zagadnienia na zajęciach.

Profilaktyka czerniaka opiera się przede wszystkim na zwiększeniu świadomości populacji o czynnikach ryzyka, a także na umiejętnym rozpoznawaniu systemu ABCDE w istniejących już znamionach. Niezbędna jest samokontrola i baczne obserwowanie własnego ciała. Istotną rolę w profilaktyce *melanoma* odgrywa rozsądne i bezpieczne korzystanie ze słońca naturalnego i sztucznego (solaria). Zwłaszcza osoby posiadające dużą liczbę zmian barwnikowych, szczególnie atypowych i posiadających jasną karnację powinny ograniczyć korzystanie z UV do niezbędnego minimum. Ankietowani w pytaniu o korzystaniu z solarium, aż w 81% odpowiedzieli, że tego nie robią. Osoby, które jednak korzystają z solarium to przede wszystkim kobiety, z Bydgoskiej Szkoły Wyższej z kierunku kosmetologia i Wyższej Szkoły Gospodarki z kierunku fizjoterapia, pochodzące z miejscowości powyżej 15 tys. mieszkańców, a mniej niż 50 tys., najrzadziej korzystają osoby z miejscowości powyżej 100 tys., co może wiązać się z tym, że w dużych miejscowościach bardziej jest rozpowszechniona promocja zdrowia. Pomimo korzystania z solarium ok. 98% studentów wie, że sztuczne promieniowanie UV sprzyja rozwojowi czerniaka.

W lutym bieżącego roku zostało przeprowadzone badanie, z którego wynika, iż większa część badanych unikała opalania. Większość wiedziała też w jakich godzinach nie powinno się ekspozować na słońce, a mimo to decydowała się na opalanie. Podczas tego ankietowani w większości stosowali filtry UV. Porównywalnie do moich badań kobiety były płcią, która częściej decydowała się na korzystanie z solarium [8]. Innym badaniem potwierdzającym, że kobiety chętniej się opalają były ankiety przeprowadzone w 2012r. w jednym z miast w województwie łódzkim [13]. W obu badaniach respondenci byli świadomi, że nadmierna ekspozycja może doprowadzić do rozwoju nowotworów skóry/czerniaka. W badaniu z 2012r. – ponad 80%, w badaniu z 2016 – ponad 90%.

Odnosnie samej profilaktyki – studenci korzystają z filtrów przeciwsłonecznych i są to zazwyczaj filtry o wysokim faktorze, aczkolwiek spora część studentów używa filtrów tylko latem. Ankietowani, którzy nie używają filtrów UV to najczęściej studenci zootechniki i biotechnologii z Uniwersytetu Technologiczno – Przyrodniczego, a także studenci fizjoterapii z Wyższej Szkoły Gospodarki.

Wiedza na temat samych filtrów to jednak co innego niż ich stosowanie w praktyce. Często osoby są świadome zagrożenia, dobrze odpowiadają na pytanie, jednak to nie znaczy, że stosują się do swojej wiedzy. Czasem pomimo wiedzy na temat konsekwencji jakie niesie ze sobą nadmierna ekspozycja słoneczna, ludzie decydują się na korzystanie z kąpiei słonecznych, dodatkowo robią to w godzinach, w których powinno unikać się słońca [8]. Tak samo jest z korzystaniem z solarium, które obecnie dostępne jest na każdym kroku.

W zwiększaniu świadomości studentów jak i całej populacji dużo wniosłyby częstsze kampanie informujące społeczeństwo o konieczności stosowania filtrów UV, o umiarkowanym stosowaniu kąpiei słonecznych, o zakazie zasypiania na słońcu. O staraniu się by podczas większej ekspozycji na słońce, np. podczas urlopu unikać zażywania niektórych leków, ziół, kosmetyków, które uwrażliwiają skórę na światło lub powodują reakcje fototoksyczne.

Badania pokazały, że świadomość studentów różni się w zależności od uczelni z jakiej pochodzą. Związane jest to z tym, że na uczelniach takich jak UTP(zootechnika), UKW(pedagogika) i BSW(pedagogika) zagadnienia medyczne nie są poruszane. Studenci z uczelni medycznych (Collegium Medicum) w większości pytań wykazali się większą wiedzą od studentów uczelni niemedycznych. Dyskusja ta jest niewielką częścią jaką powinno się podjąć w celu wyjaśnienia studentom istoty problemu, z jakim mierzy się czerniak. Lekarze pierwszego kontaktu i kosmetolodzy mają duże znaczenie w kształceniu pacjentów i klientów, mają niezwykle wpływ w niesieniu pomocy w tej chorobie.

Wnioski

1. Poziom wiedzy studentów bydgoskich uczelni na temat czerniaka jest wysoki.
2. Uczelnia i kierunek studiów przekłada się na wiedzę studentów. Studenci kierunku lekarskiego i kosmologii posiadają największą wiedzę na temat czerniaka. Najmniejszą wiedzę mają studenci z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego i Uniwersytetu Technologiczno – Przyrodniczego, co wiąże się z tym, że nie są to uczelnie gdzie porusza się ten temat.
3. Większość studentów korzysta z filtrów słonecznych, o wysokich faktorze, ale nie wie, że filtry trzeba stosować niezależnie od pory dnia i pory roku, ponieważ szkodliwe promieniowanie UV emitowane są z różnym nasileniem, ale stale.

4. Stan wiedzy z uczelni państwowych i prywatnych jest na porównywalnym poziomie.
5. Głównym źródłem wiedzy studentów są media, dlatego powinno przykładać się większą wagę do fachowości i rzetelności informacji w nich zamieszczanych.

Bibliografia

1. Adamski Z., Kaszuba A., Dermatologia dla kosmetologów, Elsevier, Wrocław 2010, 3-10; 102-109; 314-319.
2. Maciejewska J., Placek W., Profilaktyka czerniaka. *Dermatol. Estet.* 2010; 3 (68) 187-190.
3. Noszczyk M., Medycyna piękności. PZWL, Warszawa 2016, 35-37.
4. Rutkowski P. i wsp., Czerniaki skóry — zasady postępowania diagnostyczno-terapeutycznego w 2016 roku. *Nowotwory Journal of Oncology* ,2016; 65 (6) 501-516.
5. <http://onkologia.org.pl>
6. <http://www.akademiaczerniaka.pl>
7. <http://www.h-ph.pl/pdf/hyg-2015/hyg-2015-3-467.pdf>
8. Nowak A., Plewa-Tutaj K., Wpływ wiedzy oraz wybranych czynników socjodemograficznych na profilaktykę i ochronę przed promieniowaniem UV. *Kosmetologia estetyczna* 2016; 3 (5) 241-245.
9. Pacholczyk M. i wsp., Wpływ słonecznego promieniowania ultrafioletowego (UV) na organizm człowieka. *Acta Balneol.* 2014; 1 (135) 20-26.
10. Wolnicka-Głubisz A., Płonka P.M., Rola promieniowania UV w etiopatogenezie czerniaka skóry. *Współczesna onkologia* 2007; 11 (9) 419-429.
11. Kordek R., Onkologia. Podręcznik dla studentów i lekarzy. Via Medica, Gdańsk 2013, 273-278.
12. Żelasko A., Wiedza studentów kierunków medycznych na temat profilaktyki, rozpoznawania i leczenia czerniaka skóry. *Problemy pielęgniarstwa*, 2014; 22 (2) 216-222.
13. Torzewska K. i wsp., Opalanie się w solarium – wiedza, postawa i nawyki Polaków. - *Med Srod* 2014; 1 (17) 52-59.
14. Gozhenko A I. Oчерки теории болезни = Essays on the theory of disease Odessa. 2010 = Гоженко, А. И. Очерки теории болезни. Одесса. 2010.
15. Gozhenko, A. I., Dolomatov, S. I., Shumilova, P. A., Topor, E. A., Pjatenko, V. A., Bad'in, I. Ju. Vlijanie osmoticheskikh nagruzok na funkcional'noe sostojanie pochetk zdorovyh ljudej. *Nefrologija*, 2004; 8(2), 44-48. = Гоженко, А. И., Доломатов, С. И., Шумилова, П.

А., Топор, Е. А., Пятенко, В. А., Бадьин, И. Ю. Влияние осмотических нагрузок на функциональное состояние почек здоровых людей. Нефрология, 2004; 8(2), 44-48.

16. Bileckij, S. V., Gozhenko, A. I. Gipoksicheski-giperkapnicheskie trenirovki v kardiologii. Chernovcy. 2007 = Билецкий, С. В., Гоженко, А. И. Гипоксически-гиперкапнические тренировки в кардиологии. Черновцы. 2007.

17. Gozhenko, A. I. Rol' oksydu azotu v molekulyarno klitynnnykh mexanizmax funkciyi nyrok. Ukrayins'kyj bioximichnyj zhurnal, 2002; 74(4a), 96. = Гоженко, А. И. Роль оксиду азота в молекулярно клеточных механизмах функции почек. Украинский биохимический журнал, 2002; 74(4a), 96.